

LANDBOUW-ECONOMISCH INSTITUUT 's-GRAVENHAGE

J.S. Buurma

DE ONTWIKKELING VAN DE BEDRIJVEN VAN HET
"BARENDRECHTSE TYPE" OP IJSSELMONDE

(Interne notitie 85-02)

LEI, Afd. Tuinbouw, oktober 1985

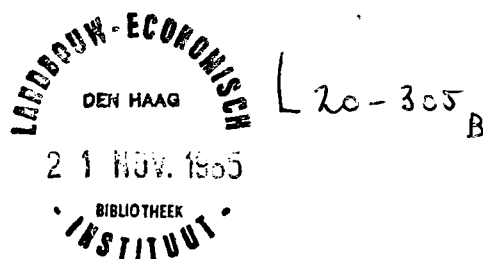

20
305_B

Ir. J.S. Buurma

De ontwikkeling van de bedrijven van het
"Barendrechtse type" op IJsselmonde

Interne Notitie 85-02

oktober 1985

LEI, Afd. Tuinbouw

2284615

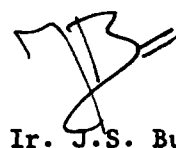
Voorwoord

Door de voortgaande verstedelijking op IJsselmonde ontstaan ruimtelijke problemen voor de daar gevestigde tuinbouw-bedrijven. Om de aard en de omvang van deze problemen te bepalen, is inzicht in de ontwikkeling van de desbetreffende bedrijven noodzakelijk.

Tegen deze achtergrond heeft het Consulentenschap voor de Akkerbouw en de Tuinbouw te Barendrecht het LEI verzocht een notitie samen te stellen over de verwachte ontwikkeling van de bedrijven van het "Barendrechtse type" op IJsselmonde. Centrale vraagstelling daarbij is, of het "Barendrechtse type" een min of meer stabiele vorm van agrarische bedrijfsvoering, dan wel een doorgangshuis naar specifieke glastuinbouw is. Het antwoord op deze vraag is belangrijk voor de gedachten-vorming over de toekomstige ruimtelijke ordening op IJsselmonde.

In deze "Interne Notitie" wordt de ontwikkeling van de bedrijven van het "Barendrechtse type" op IJsselmonde beschreven. De inhoud is tot stand gekomen in overleg met het Consulent-schap voor de Akkerbouw en de Tuinbouw te Barendrecht.

oktober 1985

Ir. J.S. Buurma

Het "Barendrechtse type"

Aan de gevraagde notitie is de eis gesteld, dat deze kwantitatief met cijfermateriaal onderbouwd moet zijn. Voor een kwantitatieve benadering dient te worden vastgesteld wat het "Barendrechtse type" nu eigenlijk inhoudt.

Uit overleg met bedrijfstak-deskundigen van het Consulentenschap te Barendrecht is gebleken, dat het gaat om bedrijven waar vollegronds-groenteteelt gecombineerd wordt met een groter of kleiner areaal glas-groenteteelt. Daarbij wordt dan gedacht aan combinaties die liggen tussen de uitersten:

- * 10 ha vollegronds-groente en 1000 m² glas-groente
  - * 1 ha vollegronds-groente en 10000 m² glas-groente
- De glasgroenteteelt op deze "gemengde" bedrijven bestaat grotendeels uit onverwarmde teelten. Een bijzondere teelt daarbij is de witloftrek in de kas, die op de onderhavige bedrijven vrij algemeen voorkomt.

Probleem is nu, dat deze globale omschrijving geen aansluiting geeft op de gangbare bedrijfstyperingen. Deze zijn namelijk gebaseerd op de sbe-aandelen van de verschillende bedrijfs-onderdelen (vollegronds-groenteteelt resp. glas-groenteteelt). De opgegeven areaal-combinaties dienen daarom vertaald te worden naar sbe-combinaties. Uitgaande van globale sbe-normen, ligt het "Barendrechtse type" dan tussen de uitersten:

- * 90% vollegronds-groente en 10% glas-groente
- * 10% vollegronds-groente en 90% glas-groente

Bedrijfsindeling Vollegrondsgroente

Om bedrijfsstructurele ontwikkelingen te kunnen vaststellen, is op het LEI een bedrijfsindeling ontwikkeld, waarmee de positie van de vollegronds-groenteteelt tussen de andere agrarische bedrijfstakken kan worden vastgesteld. Als zodanig leent dit systeem zich ook om de positie van het "Barendrechtse type" op IJsselmonde vast te stellen.

De betreffende bedrijfsindeling sluit nauw aan op de VAT-classificatie zoals die door het CBS wordt toegepast. In afwijking van het VAT-systeem wordt echter niet van drie bedrijfsonderdelen (V=Veehouderij; A=Akkerbouw; T=Tuinbouw), maar van negen bedrijfsonderdelen uitgegaan. Voor het "Barendrechtse type" zijn de volgende bedrijfsonderdelen van belang:

- G = Glastuinbouw
- D = Dubbelteelt-groenten
- E = Enkelteelt-groenten

De vollegronds-groenteteelt is in de onderhavige bedrijfsindeling opgesplitst in enerzijds kortlopende teelten, die elkaar binnen het seizoen kunnen opvolgen (vandaar "dubbelteelten") en anderzijds langlopende teelten, die de grond het gehele seizoen bezetten (vandaar "enkelteelten"). Deze onderverdeling komt nagenoeg overeen met het onderscheid dat de Provinciale Adviescommissie voor de Agrarische Structuurverbetering (PAAS) in 1980 voor IJsselmonde gemaakt heeft.

De positie van het "Barendrechtse type"

Om nu de positie van het "Barendrechtse type" op IJsselmonde te kunnen bepalen, worden de volgende bedrijfstypen onderscheiden:

- GG- = glastuinbouw $\geq 60\%$ sbe; zonder vollegrondsgroente
- GG+ = glastuinbouw $\geq 60\%$ sbe; met vollegrondsgroente
- GD = glastuinbouw 20-60% sbe; dubbelteelten 20-60% sbe
- GE = glastuinbouw 20-60% sbe; enkele teelten 20-60% sbe
- DD = dubbelteelten $\geq 60\%$ sbe
- DE = dubbelteelten 20-60% sbe; enkele teelten 20-60% sbe
- EE = enkele teelten $\geq 60\%$ sbe

In dit systeem wordt het "Barendrechtse type" globaal bestreken door de bedrijfstypen: GG+, GD en GE. Binnen de grenzen van deze bedrijfstypen kan het sbe-aandeel glastuinbouw variëren tussen 20-80% en het sbe-aandeel vollegronds-groente tussen 0-80%. Volgens de afbakening van het "Barendrechtse type" zouden de grenzen eigenlijk 10% verschoven moeten worden in de richting van de vollegronds-groenteteelt. De ervaring heeft echter geleerd, dat een dergelijke grensverschuiving het beeld niet wezenlijk verandert.

In tabel 1 is de ontwikkeling van de aantallen bedrijven per bedrijfstype over de periode 1975-1979-1983 weergegeven.

Tabel 1: aantallen bedrijven (≥ 40 sbe) per bedrijfstype op IJsselmonde bij Meitelling 1975, 1979 en 1983

Meitelling	GG-	GG+	GD	GE	DD	DE	EE
1975	41	138	45	20	16	36	65
1979	36	139	43	19	12	26	64
1983	37	133	33	14	19	29	50

Bij de interpretatie van deze tabel moet worden bedacht, dat de witloftrek niet in de sbe-berekeningen is opgenomen. Dientengevolge wordt het sbe-aandeel vollegronds-groenteteelt onderschat. Overigens kan worden opgemerkt, dat deze onderschatting een compensatie biedt voor de eerder genoemde "grens-verschuiving".

Binnen tabel 1 kunnen drie groepen bedrijven onderscheiden worden:

- * specifieke glastuinbouw-bedrijven (GG-)
- * gemengde glas/opengrond-bedrijven (GG+/GD/GE)
- * specifieke vollegr.groente-bedrijven (DD/DE/EE)

De specifieke glastuinbouw-bedrijven (GG-) bestaan vrijwel geheel (95% sbe) uit glastuinbouw. Binnen deze groep bedrijven kan nog onderscheid gemaakt worden tussen glasgroente-bedrijven en glasbloemen-bedrijven. Over de periode 1975-1983 is het aantal specifieke glasgroente-bedrijven gedaald van 17 naar 12. Het aantal glasbloemen-bedrijven is stabiel en omvat ± 25 bedrijven.

De gemengde glas/opengrond-bedrijven (GG+/GD/GE) geven samen een beeld van het "Barendrechtse type". Het teeltplan van de GG+ bedrijven bestaat gemiddeld voor $\pm 80\%$ uit glastuinbouw en voor voor $\pm 20\%$ sbe uit vollegrondsgroente. Bij de GD/GE-bedrijven bestaat het teeltplan gemiddeld uit $\pm 50\%$ sbe glastuinbouw en $\pm 50\%$ sbe vollegrondsgroente. Over de periode 1975-1983 is het aantal GG+ bedrijven vrij stabiel en omvat ± 135 bedrijven. Het aantal GD/GE-bedrijven is over dezelfde periode met $\pm 30\%$ gedaald.

De specifieke vollegrondsgroente-bedrijven (DD/DE/EE) bestaan gemiddeld voor $\pm 90\%$ sbe uit vollegrondsgroente. Op de DD-bedrijven komt daarnaast vaak enige glastuinbouw ($\pm 5\%$ sbe) voor, terwijl de EE-bedrijven vaak enige akkerbouw ($\pm 5\%$ sbe) hebben. Over de periode 1975-1983 is het aantal specifieke vollegrondsgroente-bedrijven afgenomen van 117 naar 98. Deze afname is voornamelijk opgetreden in de periode 1975-1979. Over de periode 1979-1983 treedt een duidelijke verschuiving op in de richting van de DD-bedrijven (= kortlopende teelten).

Samenvattend moet worden vastgesteld dat binnen de gemengde glas/opengrond-bedrijven (het "Barendrechtse type") een verschuiving optreedt naar bedrijven met een groter aandeel glastuinbouw. Deze vergroting van het aandeel glastuinbouw gaat op IJsselmonde niet zover, dat specifieke glastuinbouw-bedrijven ontstaan.

Het landelijke beeld

Om na te gaan in hoeverre de ontwikkeling op IJsselmonde overeen komt met het landelijke beeld, geeft tabel 2 de ontwikkeling van de aantallen bedrijven per bedrijfstype in Nederland.

Tabel 2: aantallen bedrijven (≥ 50 sbe) per bedrijfstype in Nederland bij Meitelling 1975, 1979 en 1983

Meitelling	GG-	GG+	GD	GE	DD	DE	EE
1975	8097	3809	233	356	347	232	1454
1979	8370	2713	190	276	323	229	1411
1983	8144	2276	164	316	290	195	1782

Het aantal specifieke glastuinbouw-bedrijven (GG-) in Nederland vertoont over de periode 1975-1979 een duidelijke stijging. In de periode 1979-1983 is deze stijging weer grotendeels teniet gegaan.

Bij de gemengde glas/opengrond-bedrijven (GG+/GD/GE) nemen de aantallen duidelijk af. Over de periode 1975-1983 is het aantal GG+ bedrijven met $\pm 40\%$ gedaald van 3809 naar 2276. Van het aantal GD/GE-bedrijven is over dezelfde periode $\pm 20\%$ verdwenen.

De specifieke vollegrondsgroente-bedrijven (DD/DE/EE) vertonen landelijk een duidelijke groei. Over de periode 1975-1983 is hun aantal met $\pm 15\%$ toegenomen.

Samenvattend moet worden vastgesteld, dat landelijk gezien een duidelijke ontmenging optreedt naar enerzijds specifieke glastuinbouw-bedrijven en anderzijds vollegrondsgroente-bedrijven. Op IJsselmonde treedt deze ontwikkeling veel minder op. Deze "afwijking" wordt enerzijds verklaard door de gehechtheid van de tuinders op IJsselmonde aan de vollegronds-groenteteelt en anderzijds door het ruimte-gebrek op IJsselmonde, waardoor met name de spruitkoolteelt in haar groei beperkt wordt.

Verwachte ontwikkeling op IJsselmonde

In bijlage 1 zijn de gemiddelde teeltplannen per bedrijfstype gegeven, zoals die zijn waargenomen bij Mettelling 1983. Kenmerkend voor IJsselmonde zijn de "dubbelteelten" (bladgroente + bloemkool) die als "basispakket" op bijna alle bedrijven voorkomen. Afhankelijk van het bedrijfstype wordt dit "basispakket" dan aangevuld met glastuinbouw of spruitkool.

Gegeven het groeiende ruimte-gebrek op IJsselmonde moet worden aangenomen, dat met name de spruitkoolteelt onder druk komt te staan. Een doorgaande verschuiving van de EE-bedrijven naar de DE/DD-bedrijven lijkt zodoende aannemelijk.

In het voorgaande is aangetoond, dat binnen de gemengde glas/opengrond-bedrijven op IJsselmonde een verschuiving optreedt naar bedrijven met een groter aandeel glastuinbouw. Daarnaast is aangetoond, dat de overstap naar specifieke glastuinbouw op IJsselmonde niet wordt gemaakt. Tegen deze achtergrond moet worden aangenomen, dat het "Barendrechtse type" zich zal ontwikkelen tot een koud-glas-bedrijf met vollegrondsgroente. Daarbij zal het teeltplan gemiddeld voor $\pm 80\%$ sbe uit glasgroente en voor $\pm 20\%$ sbe uit vollegrondsgroente bestaan.

Een vraagstuk apart vormt de ontwikkeling van de witloftrek op IJsselmonde. Volgens de beschikbare CBS-gegevens blijft die achter bij de landelijke ontwikkeling. Dit achterblijven hangt samen met de bestaande bedrijfsstructuur op IJsselmonde: bij witloftrek in kassen zijn de mogelijkheden voor verlenging van het trekseizoen (= specialisatie) beperkt. Tegen deze achtergrond mag worden aangenomen, dat een aantal bedrijven op IJsselmonde in de toekomst zal willen overschakelen naar witloftrek op water.

bijlage 1: gemiddelde teeltplannen (are) per bedrijfstype op
IJsselmonde volgens Metelling 1983

gewassen	typen	GG- n=37	GG+ n=133	GD n=33	GE n=14	DD n=19	DE n=29	EE n=50
glasbloemen		44	5	-	-	-	-	-
glasgroente-warm		17	16	1	13	1	-	-
glasgroente-koud		9	38	27	28	3	4	1
prei		-	7	4	15	4	8	-
spinazie		-	5	5	41	23	29	52
andijvie		-	17	30	30	7	19	5
kropsla		-	16	21	14	27	26	7
bloemkool		-	32	96	33	145	82	34
sluitkool		-	10	18	4	13	37	22
ov.groenten		-	25	37	28	33	47	24
spruitkool		-	35	85	551	56	287	885
witlofwortel		-	10	8	-	10	12	5
witloftrek *)	(-)	(74)	(110)	(10)	(78)	(18)	(4)	
knolselderij		-	5	16	26	7	12	4
plant/zaai-uien		-	2	2	1	4	23	21
aardappelen		-	7	9	5	20	134	93
granen		-	2	13	-	-	128	73
cultuurgrond		132	237	389	802	405	946	1264

*) areaal witlofwortelen, waarvan witlof wordt getrokken